

การหาปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากปล่องโรงงานอุตสาหกรรม

หลักการ

ทำการเก็บตัวอย่างอากาศจากปล่องโรงงาน โดยแยกก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และละอองกรดซัลฟูริกออกจากอากาศตัวอย่างด้วยใยแก้วและไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ แล้วจึงดูดซึมก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ด้วยไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ จากนั้นหาปริมาณก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์โดยวิธีการไตเตรทด้วยแบเรียม-ธอริน

อุปกรณ์

1. ชุดเก็บตัวอย่าง

1 ท่อดูดตัวอย่างอากาศ (Probe) ทำจากเหล็กไร้สนิม (Stainless Steel) หรือแก้วโบโรซิลิเคท (Borosilicate) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 - 6 มิลลิเมตร มีระบบทำความร้อนเพื่อป้องกันการกลั่นตัวของไอน้ำ ที่ปลายมีชุดกรองฝุ่นและละอองกรดซัลฟูริก ซึ่งมักจะใช้ใยแก้ว

2 Bubbler และ Impinger ใช้ Midget Bubbler ซึ่ง Tip มีลักษณะเป็น Glass fritted (หรืออาจใช้ Midget Impinger แทน) ขนาด 30 มิลลิลิตร 3 ชุด โดยต่อกันเป็นอนุกรม

3 ใยแก้วสำหรับกรองฝุ่นและละอองกรดซัลฟูริก

4 เครื่องวัดอุณหภูมิ ของอากาศตัวอย่างที่ออกจาก Impinger

5 ชุดดักความชื้นบรรจุด้วย ซิลิกาเจล (Silica gel) เพื่อดักความชื้นออกจากอากาศตัวอย่าง

6 วาล์ว (Valve) เป็นแบบเข็ม (Needle valve) เพื่อใช้ปรับอัตราการไหลของตัวอย่าง

อากาศ

7 เครื่องสูบอากาศ (Pump) เป็นตัวดูดอากาศตัวอย่างเข้าระบบเก็บตัวอย่างอากาศ

8 เครื่องวัดอัตราการไหลของอากาศ แบบโรตاميเตอร์ (Rotameter) วัดอัตราการไหลของอากาศได้ระหว่าง 0-5000 มิลลิลิตรต่อนาที

9 เครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง (Dry Gas Meter) เป็นเครื่องวัดปริมาตรอากาศตัวอย่าง

10 บารอมิเตอร์ (Barometer) แบบปรอท หรือ แอนนิรอยด์ (aneroid) หรือแบบอื่น ใช้วัดความดันบรรยากาศ

11 เครื่องวัดสุญญากาศ (Vacuum Gauge) และ โรตاميเตอร์ ใช้ทดสอบรอยรั่วของชุดเก็บตัวอย่างอากาศ

12 ไขมัน (Grease) ใช้ทาบริเวณจุดต่อของระบบเก็บตัวอย่างอากาศ

13 กระจกนํ้ากลั่น

14 ขวดเก็บตัวอย่างชนิด โพลีเอทิลีน

2. อุปกรณ์วิเคราะห์ตัวอย่าง

1 บีเปต ขนาด 10 มิลลิลิตร

2 ขวดปรับปริมาตร ขนาด 50 มิลลิลิตร

3 บิวเรต ขนาด 50 มิลลิลิตร

4 ขวดชมพู ขนาด 125 มิลลิลิตร

5 ขวดหยดสารขนาด 125 มิลลิลิตร สำหรับใส่อินดิเคเตอร์

6 กระบอกตวง ขนาด 100 มิลลิลิตร

สารเคมี

- 1 น้ำกลั่น (Deionized distilled water)
- 2 ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ 80 เปอร์เซ็นต์ โดยผสมไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ 80 มิลลิลิตร กับน้ำกลั่น 20 มิลลิลิตร
- 3 ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ 3 เปอร์เซ็นต์ โดยผสมไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ 30 เปอร์เซ็นต์ 10 มิลลิลิตร กับน้ำ 90 มิลลิลิตร
- 4 Thorin Indicator ใช้ 1-(o-arsenophenylazo)-2-naphthol-3, 6-disulfonic acid โดยละลาย 0.20 กรัมในน้ำ 100 มิลลิลิตร
- 5 สารละลายเบเรียมมาตรฐาน (Barium Standard Solution) 0.0100 N โดยละลาย barium perchlorate trihydrate [$Ba(ClO_4)_2 \cdot 3H_2O$] ในน้ำ 200 มิลลิลิตร แล้วเจือจางด้วยไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ เป็น 1 ลิตร หรือใช้ barium chloride dihydrate [$BaCl_2 \cdot 2H_2O$] 1.22 กรัม แทน barium perchlorate trihydrate
- 6 กรดซัลฟูริกมาตรฐาน (Sulfuric Acid Standard) 0.0100 N

การเก็บตัวอย่าง

- 1 การเตรียมชุดเก็บตัวอย่างอากาศ ใส่ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ 80 เปอร์เซ็นต์ 15 มิลลิลิตรลงใน Midget Bubbler และใส่ 15 มิลลิลิตร ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ 3 เปอร์เซ็นต์ลงใน Midget Impinger 2 อันถัดไป ส่วน Midget Impinger อันสุดท้ายปล่อยให้ว่างไว้ ตั้งค่าอุณหภูมิของตัวควบคุมความร้อนเพื่อป้องกันการกลั่นตัวของไอน้ำในน้ำแข็งบดและน้ำรอบๆ Impinger
- 2 การตรวจสอบรอยรั่ว (Leak-Check) โดยการต่อ Rotameter เข้ากับทางออกของเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้งและติดเครื่องวัดสูญญากาศใกล้กับหรือที่ทางเข้าของท่อดูดตัวอย่างอากาศ แล้วปิดปลายท่อดูดตัวอย่างอากาศ จากนั้นดูดอากาศออกจากให้เกิดสูญญากาศที่ 10 นิ้วปรอท บันทึกค่าอัตราการไหลจาก Rotameter อัตราการรั่วของชุดเก็บตัวอย่างอากาศจะต้องมีค่าน้อยกว่า 2 เปอร์เซ็นต์ของค่าที่ใช้ในการเก็บตัวอย่างอากาศ
- 3 การเก็บตัวอย่างอากาศ จดบันทึกค่าเริ่มต้นของเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง และความดันบรรยากาศ ให้วางปลายท่อดูดตัวอย่างในตำแหน่งชักตัวอย่าง ต่อท่อชักตัวอย่างเข้ากับระบบของ Impinger แล้วเริ่มเปิดเครื่องสูบลมอากาศ ปรับอัตราการชักตัวอย่างให้คงที่ที่ประมาณ 1.0 ลิตรต่อนาที บันทึกค่าอุณหภูมิที่เครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้งและที่ทางออกของ Impinger ในระหว่างการชักตัวอย่างใส่น้ำแข็งเพื่อควบคุมให้ก๊าซที่ออกจาก Impinger สุดท้ายมีอุณหภูมิที่ 20 องศาเซลเซียส (หรือ 68 องศาฟาเรนไฮต์) หรือต่ำกว่า หลังจากการเก็บตัวอย่างอากาศ ให้ปิดเครื่องสูบลมอากาศ ดึงท่อชักตัวอย่างออกจากปล่อง และบันทึกค่าปริมาตรอากาศสุดท้ายที่อ่านได้จากเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง
- 4 การเก็บรักษาตัวอย่าง ให้ถอด Impingers และเทตัวอย่างก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่ถูกเก็บไว้ในสารละลาย ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ 3 เปอร์เซ็นต์ลงในขวดเก็บตัวอย่างโพลีเอทิลีนที่ไม่รั่วซึม ให้ล้าง Impinger รวมทั้งข้อต่อ ด้วยน้ำ แล้วเทน้ำที่ล้างนั้นลงในขวดเก็บตัวอย่าง

วิธีการวิเคราะห์

1 เทสารละลายจากขวดเก็บตัวอย่างที่อยู่ในภาชนะบรรจุลงในขวดปรับปริมาตรขนาด 50 มิลลิลิตร แล้วเจือจางด้วยน้ำให้ได้ปริมาตร 50 มิลลิลิตร

2 ปิเปตสารละลายตัวอย่าง 20 มิลลิลิตร แล้วใส่ลงในขวดชมพูขนาด 125 มิลลิลิตร และเติมไอโซโพรพิวแอลกอฮอล์ 100 เปอร์เซ็นต์ 40 มิลลิลิตร และ Thorin indicator 2-4 หยด ไตเตรทโดยใช้สารละลายเบเรียมมาตรฐาน 0.0100 N จนสารละลายเปลี่ยนเป็นสีชมพู และทดสอบ blank ทุกครั้ง

การคำนวณ

1 การคำนวณปริมาตรอากาศแห้ง

$$V_{m(\text{std})} = \frac{V_m Y (T_{\text{std}})(P_{\text{bar}})}{T_m P_{\text{std}}}$$

$V_{m(\text{std})}$ = ปริมาตรอากาศแห้งที่อ่านได้จากเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง และได้ปรับเป็นที่สภาวะมาตรฐาน (25 องศาเซลเซียส และ 760 มิลลิเมตรปรอท) มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตร

V_m = ปริมาตรอากาศแห้งที่อ่านได้จากเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตร

Y = ค่าสัมประสิทธิ์การปรับเทียบความถูกต้องของเครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง

T_{std} = อุณหภูมิสัมบูรณ์ที่สภาวะมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 298 เคลวิน

T_m = อุณหภูมิสัมบูรณ์เฉลี่ยของตัวอย่างอากาศที่เครื่องวัดปริมาตรอากาศแห้ง มีหน่วยเป็นเคลวิน

P_{std} = ความดันสัมบูรณ์ที่สภาวะมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 760 มิลลิเมตรปรอท

P_{bar} = ความดันบรรยากาศ ณ จุดเก็บตัวอย่าง มีหน่วยเป็นมิลลิเมตรปรอท

2 การคำนวณความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

$$C_{\text{SO}_2} = \frac{32.03 (V_t - V_{t_b}) N (V_{\text{sol}} - V_a)}{V_{m(\text{std})}}$$

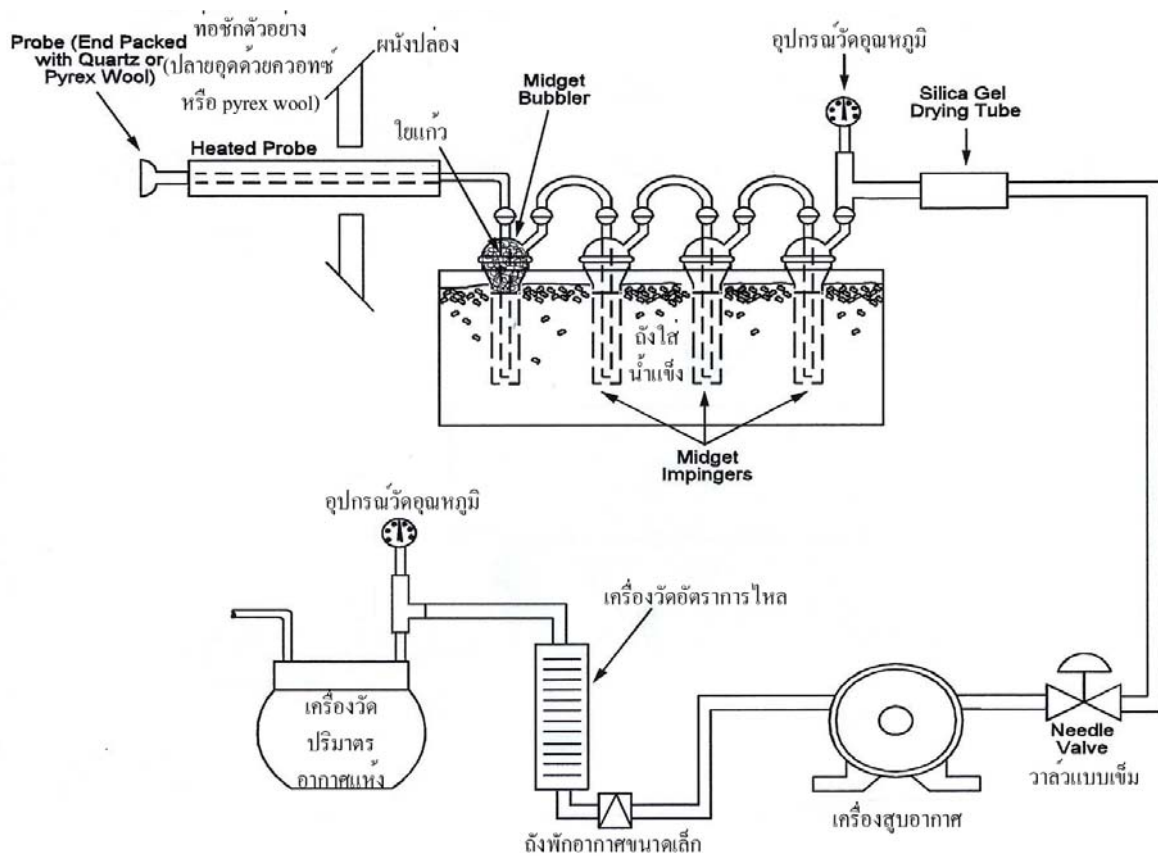
C_{SO_2} = ความเข้มข้นที่กำหนดของซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ที่สภาวะมาตรฐาน มีหน่วยเป็นมิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

V_t = ปริมาตรของสารละลายเบเรียมมาตรฐานที่ใช้ในการไตเตรทตัวอย่าง มีหน่วยเป็นมิลลิลิตร

V_{t_b} = ปริมาตรของสารละลายเบเรียมมาตรฐานที่ใช้ในการไตเตรทแบลงค์ มีหน่วยเป็นมิลลิลิตร

- N = Normality ของสารละลายเบรียมาตรฐานที่ใช้ในการไตเตรท
- V_a = ปริมาตรของสารละลายตัวอย่างที่ถูกไตเตรท มีหน่วยเป็นมิลลิลิตร
- V_{soln} = ปริมาตรรวมของสารละลายที่มีตัวอย่างซัลเฟอร์ไดออกไซด์อยู่
- 32.03 = น้ำหนักสมมูลของ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์, มิลลิกรัมต่อมิลลิกรัมสมมูล สำหรับหน่วยเมตริก

ชุดเก็บตัวอย่างก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

เอกสารอ้างอิง

1. Code of federal Regulation 40 Part 60, US EPA, Revised as July 1, 1996
2. Standard Test Method for Sulfur Dioxide in Workplace Atmospheres (Barium perchlorate Method) ASTM(1989) D 3449-79 (Reapproved 1984)